

Nationalekonomer har i allt högre grad börjat beakta institutionella och kulturella faktorer – lagar, regler, moral, normer och sociala attityder (som tillit och tolerans). Om ekonomiska beslutsfattare påverkas av sådana faktorer blir ekonomiska analyser som inte innefattar dessa faktorer ofullständiga eller missvisande. Här presenteras ett nytt och växande forskningsfält som bl. a. visar att äganderätt och tillit stimulerar ekonomisk tillväxt, att marknadsekonomi och demokratiska politiska institutioner kan generera tillit, att tillit kan förklara välfärdsstatens framväxt och livskraft samt att välfärdsstaten påverkar normer om arbete och bidragstagande.

6

Ekonomins grund i kultur och institutioner*

Niclas Berggren

INLEDNING

Nationalekonomin har genomgått flera utvecklingsfaser under 1900- och 2000-talen. Först rörde sig ämnet bort från de klassiska ekonomernas breda förståelse av människans sätt att fungera och in i en mer reduktionistisk, formaliserad och abstrakt teori-värld. *Homo economicus*, en modell av den ekonomiska människan som rationell och egenintresserad nyttomaximerare, kom att dominera. Den institutionella och kulturella

miljö i vilken denna människa handlade antogs oviktig eller specificerades inte.

På senare år har dock insikter om att institutionella och kulturella faktorer är viktiga förklaringar till hur ekonomier fungerar i olika avseenden – därför att dessa påverkar såväl människors preferenser och restriktioner som deras uppfattningar om hur världen fungerar – återigen blivit en del av den nationalekonomiska analysen (se Guiso et al., 2006, och Alesina och Giuliano, 2013).

Det började med att forskare som Douglass North, Ronald Coase, Nathan Rosenberg och (bland svenskspråkiga) Johan Myhrman och Pavel Pelikan betonade de

* Författaren tackar Magnus Henrekson och Martin Ljunge för värdefulla synpunkter samt Johan och Jakob Söderbergs stiftelse och Vetenskapsrådet för ekonomiskt stöd. Ämnet i artikeln knyter an till det nya forskningsprogrammet Institutionernas ekonomi vid Institutet för Näringslivsforskning (IFN).

formella institutionernas (dvs. lagars och reglers) betydelse för att förstå hur västvärlden har kunnat utveckla ett så högt välstånd. Forskning i deras anda har belagt att inte minst skydd av privat ägande, en välfungerande rättsstat och en effektiv och icke-korrupt offentlig förvaltning är väsentliga för att ekonomins aktörer ska våga och vilja satsa på innovativ och produktiv verksamhet och, därigenom, för att ekonomisk tillväxt ska uppstå.

På senare år har denna forskning kompletterats med studier av hur informella institutioner, dvs. moraliska uppfattningar och normer, har ekonomisk betydelse, men också med ekonomiska analyser av kulturella faktorer, som religion, tillit och tolerans. I denna artikel är min avsikt att presentera en del ny forskning som illustrerar hur sambanden mellan institutioner, kultur och ekonomin kan se ut.

FORMELLA INSTITUTIONER OCH EKONOMISKA UTFALL

Ekonomiskt beslutsfattande äger inte rum i ett vakuum: det sker alltid i en institutionell kontext. Att analytiskt utgå från en steril beslutsituation där institutioner inte beaktas eller antas existera utan att de specificeras ger i bästa fall en ofullständig förståelse av ekonomiskt beslutsfattande och i värsta fall en helt missvisande bild. Formella institutioner i form av lagar och regler påverkar beslutsfattande på flera sätt. Dels utgör de *restriktioner*: de sätter gränser för beslutsfattandet och innefattar beivrande av överträdelser. Det gör vissa typer av handlingar, som är förbjudna och behäftade med påföljd, mindre sannolika. Dels *möjliggör* de beslutsfattande: det kan röra sig om kollektiva beslutsregler som gör att gemensamma problem lättare kan hanteras.

Formella institutioner kan vidare vara både politiska och ekonomiska. Konstitutioner specificerar politiska institutioner, vilka möjliggör och sätter gränser för det politiska beslutsfattandet. Detta beslutsfattande kan sedan ha ekonomiska konsekvenser genom att påverka vilken typ av beslut som fattas, särskilt vilka lagar som stiftas. Det finns inget som säger att de formella institutioner som utvecklas är ekonomiskt effektiva (North, 1990, s. 110).

Forskningen har under de senaste decennierna belagt att det spelar roll hur formella institutioner utformas. Vad gäller ekonomiska institutioner har Västvärldens enorma välståndsutveckling från tiden för den industriella revolutionen och framåt främst kopplats till sådant som maktodelning och skydd av privat ägande, både i ekonomisk-historiska och nationalekonomiska analyser (se t.ex. Rodrik et al., 2004, Acemoglu et al., 2005, Waldenström, 2005, Asoni, 2008, och Besley och Ghatak, 2010).

Om litteraturen är tämligen enig om äganderättens grundläggande betydelse är samsynen inte lika uttalad när det gäller politiska institutioner. För att exemplifiera tar jag här kort upp tre institutioner: valsystem, styrelseskick och utformning av den lagstiftande församlingen. Den viktigaste studien utgörs alltså av Persson och Tabellini (2003). De finner bl.a. att majoritetsvals-system innebär en mindre offentlig sektor, en mindre välfärdsstat och mindre omfattande budgetunderskott än proportionella vals-system. Vidare är presidentiella system förknippade med mindre offentlig sektor och mindre välfärdsstat, jämfört med parlamentariska. Det har dock visat sig att vissa av dessa resultat inte är robusta – se Blume et al. (2009), Voigt (2011) och Dahl (2012).

En annan typ av institution som har studerats är den lagstiftande församlingens or-

ganisation. Congleton (2006) rapporterar att politiska beslut ligger mer i linje med medianväljarens långsiktiga preferenser i tvåkammerssystem; Bradbury och Crain (2002) finner att ju starkare tvåkammarsystemet är i USA:s delstatsförsamlingar, desto lägre är delstatens utgifter och omfördelning; ett liknande resultat för ett tvärsnitt av länder erhålls av Plümper och Martin (2003). En förklaring kan vara att beslutsfattande i tvåkammerssystem blir svårare för särintressen att påverka; likaså kan långsiktighet främjas om förslag belyses av kammarer med lite olika sammansättning och tidshorisont. Detta för oss in på en annan aspekt av parlamentet: mandatperiodens längd. Man kan där tänka sig två effekter. Å ena sidan kan en längre mandatperiod fjärma politikerna från väljarnas återkommande utvärdering, vilket kan leda till inflytande för särintressen. Å andra sidan kan längre mandatperioder tänkas förlänga politikernas tidshorisont, så att de tänker mer långsiktigt och inte så ofta på att bli omvalda. Crain (2002) finner att den senare effekten verkar dominera: Ju längre mandatperioder, desto större andel av de offentliga utgifterna går till investeringar snarare än till konsumtion, vilket antyder ett långsiktigt tänkande som troligen är tillväxtstimulerande.

Vad gäller maktindelning, som tvåkammerssystem är ett exempel på och som lyfts fram som historiskt viktigt för Storbritanniens ekonomiska utveckling av North och Weingast (1989), är de empiriska resultaten från modern tid blandade. Medan Pitlik (2011) finner en positiv effekt på graden av liberalisering efter kriser ju starkare restriktionerna är på den exekutiva makten, finner Dahl (2012) att styrkan på "vetospelarna" i politiska system är relaterad till en större stat. Man kan kanske förstå detta senare resultat som en följd av samverkan vetospelare

emellan eller på oförmåga för ett system med starka vetospelare att genomföra reformer som minskar staten.

Med dessa nedslag har jag försökt illustrera att formella institutioner, såväl ekonomiska som politiska, påverkar viktiga ekonomiska utfall.

KULTUR OCH EKONOMISKA UTFALL

Människan verkar inte bara bland formella institutioner: hon är också en del av ett kulturellt sammanhang. Olika kulturella faktorer – sociala attityder, som tillit och tolerans, och informella institutioner, som moral och normer – kan påverka ett samhälles utveckling på märkbara sätt, också ekonomiskt. Därför blir det intressant för forskningen att visa vilka kulturella faktorer som spelar roll och på vilket sätt.

En anledning till att nationalekonomer har varit tveksamma till att beakta kultur kan vara att begreppet är diffust och att det inte så lätt går att infoga i sedvanliga nationalekonomiska modeller. En annan kan vara brist på data. På senare år dock har allt mer data blivit tillgängliga som möjliggör empiriska studier.

Det finns många kulturella variabler att studera. Alesina och Giuliano (2013) nämner följande: tillit, individualism/kollektivism, familjeband, generell/begränsad moral, attityder till arbete, syn på fattigdom samt religion. Av utrymmesmässiga skäl väljer jag här att fokusera på forskningen om tillit. Med "tillit" avses här generaliserad eller social tillit, dvs. tillit till människor i allmänhet, som man inte känner eller känner till särskilt mycket om.

Varför kan tillit förväntas påverka ekonomins funktionssätt? Om människor i allmänhet litar på varandra, om det finns tillit

dem emellan, blir transaktionskostnaderna lägre, vilket stimulerar ekonomisk verksamhet. För att komma överens om en affär krävs inte kilometerlånga skriftliga avtal, en stab av advokater och personer som övervakar att alla detaljer följs och som beivrar överträdelse – det räcker med ett handslag. Detta underlättar överenskommelser människor emellan, vilket förbättrar ekonomins funktionssätt, med förväntat högre inkomster som resultat. Detta insåg Mill (2006/1848, s. 109, min översättning):

Samarbete är precis möjligt i proportion till hur mycket människor kan förlita sig på varandra. Det finns länder i Europa, med första klassens industriella förmåga, där det allvarligaste hindret för att kunna bedriva affärsverksamhet i stor skala är bristen på personer som anses pålitliga när det gäller mottagande och utbetalning av stora summor pengar.

Man kan till denna "mikroekonomiska" förklaring även lägga en "makropolitisk": att tillit förbättrar effektiviteten och ärligheten i den offentliga förvaltningen och i den demokratiska politiken (Putnam, 1993, och Bjørnskov, 2010). Detta är gynnsamt för ekonomins aktörer, som önskar smidighet, ärlighet och förutsägbarhet från den offentliga makten.

Den empiriska litteraturen använder sig främst av ett enkätmått från World Values Survey. Frågan lyder (min översättning): "Anser du i allmänhet att de flesta människor går att lita på eller att du inte kan vara försiktig nog?". Den andel som svarar att de flesta människor går att lita på utgör måttet på tillit. Data finns för många av världens länder från början av 1980-talet och framåt, med maximalt sex datapunkter. I topp ligger de skandinaviska länderna, med tillitsnivåer på ca 65 procent.

De första studierna om tillit och tillväxt utgörs av Knack och Keefer (1997) och Zak och Knack (2001). Den förra studien finner t.ex. att bland de 29 länder som ingår är sambandet mellan tillit och tillväxt positivt: En ökning av tilliten med tio procentenheter medför en ökning i tillväxttakten på 0,8 procentenheter. Liknande resultat erhålls i den senare studien, med ett större antal länder.

Senare studier har undersökt sambandet mellan tillit och inkomst. Algan och Cahuc (2010) använder sig av en nydanande metod för att försäkra sig om att de skattar en kausal effekt: De tar fram ett mått på tilliten i olika länder genom att se på den "ärvda" tilliten hos andra generationens invandrare i USA, utifrån utgångspunkterna att tilliten hos föräldrar och barn är snarlik och att föräldrarnas tillit motsvaras av tilliten i hemlandet. Barnens ärvda tillit blir ett mått på tilliten i hemlandet, som inte kan påverkas av den beroende variabeln, inkomst i det landet. Dessutom gör de detta för olika tidpunkter. De finner ett starkt samband mellan tillit och inkomst per capita i olika länder. Som illustration finner de att om Afrika hade haft samma tillit som Sverige skulle dess inkomst per capita ha varit 546 procent högre år 2000. Motsvarande siffra för Ryssland är 69 procent och för Tyskland 7 procent.

Ytterligare studier har undersökt relationen mellan tillit och inkomst på individnivå. Butler et al. (2009) finner att relationen är puckelformad: dvs. personer som är mer tillitsfulla har högre inkomst – men bara upp till en viss gräns. Därefter minskar inkomsten med graden av tillit. Författarna menar att den negativa relationen kan förklaras med att mycket tillitsfulla personer kan vara för optimistiska och godtrogna. Personer med låg tillit tenderar däremot att ha en pessimistisk syn på tillvaron, vilket

förvisso gör att de inte luras eller investerar alltför lättvindigt särskilt ofta, men de satsar inte heller på lönsamma karriärer och projekt i samma utsträckning som personer med högre tillit. Ljunge (2014a) tittar också på individdata och använder sig av en klurig metod för att säkerställa kausalitet: Han använder den tillit invandrare i Europa har "ärvt" från sina hemländer som instrument för individuell tillit i det land de utvandrade till. Han finner att den "ärvda" tilliten hos andra generationens invandrare har ekonomisk betydelse. Högt tillit är förknippad, inte bara med högre inkomst, utan också med högre arbetsutbud, kortare tid i arbetslöshet och högre utbildningsnivå.

10

Tillit har också visat sig kunna stimulera ekonomiskt beteende på det finansiella området. Guiso et al. (2004) finner att socialt kapital, som är ett vidare begrepp än tillit men som i det här fallet är nära relaterat, påverkar människors benägenhet att använda checkar, att investera på aktiemarknaden och att använda sig av formella kreditkällor. Detta i Italien. De finner också att denna effekt är starkare där rättssystemet är svagt och bland lågutbildade. Samma forskare rapporterar i Guiso et al. (2008) att brist på tillit förklarar lågt deltagande på aktiemarknaden. Vidare etableras i Guiso et al. (2009) ett samband mellan bilateral tillit och omfattningen av handel och investeringar länder emellan. Effekten är starkare för varor vars byte i högre grad bygger på tillit.

Jag har här gjort några nedslag i en stor och växande forskningslitteratur som visar att kulturella faktorer, inte minst tillit, har ekonomisk betydelse. Onekligen finns utrymme för fler studier.

FORMELLA INSTITUTIONER OCH KULTUR: HUR PÅVERKAR DE VARANDRA?

En typ av samband återstår att beröra: det mellan formella institutioner och kulturella faktorer. Ett talande exempel utgörs av Putnams (1993) studie av grunden till varför norra och södra Italien har utvecklats så olika. Han fann bl.a. att en reform av regionernas styrelseskick, som gjordes formellt lika i hela landet, gav väldigt olika utfall. Medan regionerna i norr fungerade väl, präglades styrelsen av regionerna i söder av ineffektivitet. Den förklaring han fann var att det sociala kapitalet skiljer sig åt mellan dessa delar av Italien, vilket har historiska förklaringar i det att de formella institutionerna har skiljt sig åt. I norr fanns redan på 1100-talet fria städer med deltagardemokrati, vilket skapade en känsla av samhörighet och en förmåga att producera kollektiva nyttigheter. I söder var styret mer auktoritärt och hierarkiskt: än idag finns där mer av misstänksamhet och en inriktning mot att lita på den egna gruppen snarare än på människor i allmänhet. Guiso et al. (2013) finner empiriskt stöd för denna tes: En italiensk stads sociala kapital i dag kan relateras till hur pass fri staden var under medeltiden. En formell institution gav alltså upphov till långvariga kulturella – sociala och ekonomiska – konsekvenser.

Jag ger här i korta ordalag några smakprov från ny forskning på området, dels om hur institutioner kan påverka kultur, dels om hur kultur kan påverka institutioner.

Hur formella institutioner kan påverka kultur

I en serie analyser har Assar Lindbeck med medförfattare satt fokus på välfärdsstatens effekter på vissa sociala normer, särskilt sådana som har med ianspråktagande av väl-

färdsstatens förmåner och med arbete att göra – se t.ex. Lindbeck (1997) samt Lindbeck et al. (1999, 2003). Benägenheten att nyttja bidrag kan t.ex. påverkas av hur många andra som anser det vara acceptabelt att låta sig finansieras av offentliga medel. Detta är ett exempel på hur formella institutioner kan beröra informella institutioner (men också på motsatsen: hur välfärdsstatens utformning i sin tur kan påverkas av sociala normer). I en empirisk studie finner Ljunge (2012) att yngre generationer använder sjukförsäkringen oftare än äldre generationer. Närmare bestämt är det 20 procentenheter fler bland unga som anmäler sig sjuka jämfört med föregående generation (med beaktande av skillnader i ålder, utbildning, inkomst, och familjeförhållanden). Detta visar hur snabbt välfärdsstaten kan påverka sociala normer: hur acceptabelt det anses vara att sjukskriva sig.

Berggren och Jordahl (2006) undersöker hur graden av marknadsekonomi, såsom det mäts av ett ekonomiskt frihetsindex, påverkar tillit. Marknadsekonomin institutioner kvantifieras på fem områden: statens storlek, skyddet av privat ägande och rättssystemets kvalitet, penningpolitik, regler för handel och kapitalflöden samt regleringar. Forskarna finner stöd för att skyddet av privat ägande och rättssystemets kvalitet stimulerar tillit människor emellan. Detta kan förklaras genom att marknadsekonomin, som bygger på frivilliga transaktioner och interaktioner med såväl vänner som främlingar inom ramen för den förutsägbarhet rättsstaten ger, innefattar båda incitament och mekanismer för uppkomst av tillit. Experimentella resultat i Henrich et al. (2001) går i samma riktning: I en studie av 15 små förindustriella samhällen förklarar graden av marknadsintegration bl.a. graden av samarbete i experimentella spel.

Berggren och Nilsson (2013) finner att vissa ekonomiska och institutionella faktorer spelar roll för uppkomsten av tolerans (mätt som den andel som inte motsätter sig en medlem av en viss grupp som granne). Särskilt tolerans mot homosexuella tycks stimuleras av sådana faktorer, i synnerhet av en penningpolitik som resulterar i låg och stabil inflation, men även av skydd av privat ägande och rättssystemets kvalitet. Det kan tolkas som att människor som lever i en stabil och förutsägbar ekonomisk miljö lättare kan känna tolerans mot minoriteter.

Även politiska institutioner är av betydelse. Ljunge (2014b) visar att andra generationens invandrare med en far från ett mer demokratiskt land uttrycker högre tillit än de med en far från ett mindre demokratiskt land. Det är evidens på att mindre hierarkiska politiska institutioner främjar tillit.

Hur kulturella faktorer kan påverka formella institutioner

Det pågår en diskussion om huruvida välfärdsstaten skapar tillit eller om tillit möjliggör uppkomsten av och överlevnadskraften hos välfärdsstaten. I båda fallen accepteras utgångspunkten att det finns skäl att tro att kulturella faktorer kan relateras till de formella institutioner som går under beteckningen välfärdsstaten. Kumlin och Rothstein (2005) menar, på basis av enkätdata, att den universella välfärdsstaten skapar tillit genom att människor möter generella regler och tjänstemän som följer dessa, till skillnad från andra system, där behovsprövning underminerar tillit. Denna mekanism ifrågasätts i Bergh och Bjørnskov (2011) och i Bjørnskov och Tinggaard Svendsen (2013). Genom att konstruera historiska tillitsserier finner dessa indikationer på motsatt kausal relation: Tilliten kom före välfärdsstaten och skapade en social eller

kulturell grund för att möjliggöra och upprätthålla den. Den förra studien rapporterar t.ex. att ju högre historisk tillit ett land hade, desto större är de offentliga utgifterna som andel av BNP och ju mindre regleringar används.

En annan studie, Berggren och Bjørnskov (2013), undersöker hur religiositet påverkar skyddet av privat ägande och rättssystemets kvalitet. Religion rent allmänt är ett kulturellt fenomen som kan tänkas påverka såväl sociala attityder som informella institutioner. Detta kan i sin tur påverka människors inställning till formella institutioner. Nyss nämnda studie påvisar ett negativt samband mellan den andel i ett land som säger att religion utgör ett viktigt inslag i deras dagliga liv och hur väl privat ägande skyddas och hur väl rättssystemet fungerar. Sambandet gäller bara i demokratier och antyder att det uppstår som ett resultat av religiösa människors deltagande i den politiska processen. Möjliga förklaringar: att religiösa på grund av värnande om fattiga inte prioriterar skydd av privat ägande, att religiösa har normsystem som ses som substitut till rättsstaten, att religiösa tror på rättvisa efter döden och prioriterar den lägre dessförinnan och att religiösa har lägre social tillit (Berggren och Bjørnskov, 2011), vilket försvårar produktion av kollektiva nyttigheter.

För att knyta an till tillit visar Berggren et al. (2014) att denna sociala attityd är relaterad till en formell institution på det penningpolitiska området: hur oberoende centralbanken är i olika länder. Närmare bestämt är relationen formad som ett upp- och nedvänt U. Vid låga och höga tillitsnivåer är centralbanksberoendet lägre än vid mellannivåer. Den förklaring som ges är att vid låga tillitsnivåer är *förmågan* att komma överens för låg för en institutionell reform, och att vid höga nivåer är *behovet* av central-

banksberoende litet, vilket skapar ett svagt reformtryck.

Ytterligare ett intressant resultat som involverar tillit redovisas i Aghion et al. (2010). Det rör sambandet mellan tillit och graden av reglering av en ekonomi – som visar sig vara negativt. Forskarna menar att bristande tillit skapar efterfrågan på regleringar, medan regleringar i sin tur försvårar uppkomsten av tillit.

Slutligen: En annan social attityd av vikt är individualism (kontra kollektivism). Trots att man skulle kunna tro att en fokusering på den egna individen försvårar produktionen av kollektiva nyttigheter, visar Gorodnichenko och Roland (2013) på att en individualistisk kultur påverkar demokratisering positivt. Individualism har också visat sig vara gynnsamt för innovationsgrad och ekonomisk tillväxt: se Gorodnichenko och Roland (2011).

SLUTORD

Med några nedslag i ett nytt och växande forskningsfält har jag försökt visa att en ekonomi tycks förmå blomstra först om de underliggande institutionella och kulturella förhållandena ser ut på ett visst sätt. Det handlar om skydd för privat ägande, ett väl fungerande rättssystem, en väl fungerande offentlig förvaltning – men också om sociala attityder som tillit och tolerans och informella institutioner som moral och normer rörande arbete och ärlighet. Att förstå hur faktorer av det här slaget bestäms och vilka konsekvenser deras frånvaro ger upphov till är avgörande för om man vill uppnå en väl fungerande, växande ekonomi – som i sig kan ses som moraliskt tilltalande (Friedman, 2005).

Men mer forskning behövs, som belyser inte minst olika kulturella faktorer bety-

delse för samhällets sätt att fungera och hur de "goda" attityderna och normerna kan förstärkas. Dels behöver nya faktorer och samband studeras, dels behöver metoder användas och utvecklas som trovärdigt identifierar kausala samband.

REFERENSER

Acemoglu, D., Johnson, S. och Robinson, J.A.

(2005): "Institutions as the Fundamental Cause of Long-Run Growth". I Aghion, P. och Durlauf, S.N. (red.) *Handbook of Economic Growth*. Volume 1B, s. 385–472. Elsevier, Amsterdam.

Aghion, P., Algan, Y., Cahuc, P. och Shleifer, A.

(2010): "Regulation and Distrust". *Quarterly Journal of Economics* vol. 125, nr. 3, s. 1015–1049.

Alesina, A. och Giuliano, P. (2013): "Culture and Institutions". NBER Working Paper nr. 19750, National Bureau of Economic Research, Cambridge, MA.

Algan, Y. och Cahuc, P. (2010): "Inherited Trust and Growth". *American Economic Review* vol. 100, nr. 5, s. 2060–2092.

Algan, Y. och Cahuc, P. (2013): "Trust, Growth, and Well-Being: New Evidence and Policy Implications". I Aghion, P. och Durlauf, S.N. (red.) *Handbook of Economic Growth*. Volume 2A, s. 49–120. Elsevier, Amsterdam.

Asoni, A. (2008): "Protection of Property Rights and Growth as Political Equilibria". *Journal of Economic Surveys* vol. 22, nr. (5), s. 953–987.

Berggren, N. och Bjørnskov, C. (2011): "Is the Importance of Religion in Daily Life Related to Social Trust? Cross-Country and Cross-State Comparisons". *Journal of Economic Behavior & Organization* vol. 80, nr. 3, s. 459–480.

Berggren, N. och Bjørnskov, C. (2013): "Does Religiosity Promote Property Rights and the Rule of

Law?". *Journal of Institutional Economics* vol. 9, nr. 2, s. 161–185.

Berggren, N., Daunfeldt, S.-O. och Hellström, J. (2014): "Social Trust and Central-Bank

Independence". *European Journal of Political Economy*, vol. 34, June, s. 425–439.

Berggren, N. och Jordahl, H. (2006): "Free to Trust: Economic Freedom and Social Capital". *Kyklos* vol. 59, nr. 2, s. 141–169.

Berggren, N. och Nilsson, T. (2013): "Does Economic Freedom Foster Tolerance?". *Kyklos* vol. 66, nr. 2, s. 177–207.

Besley, T. och Ghatak, M. (2010): "Property Rights and Economic Development". I Rodrik, D. och Rosenzweig, M.R. (red.) *Handbook of Development Economics*, Vol. 5, s. 4525–4595. North-Holland, Amsterdam.

Bjørnskov, C. (2010): "How Does Social Trust Lead to Better Governance? An Attempt to Separate Electoral and Bureaucratic Mechanisms". *Public Choice* vol. 144, nr. 1–2, s. 323–346.

Bjørnskov, C. och Bergh, A. (2011): "Historical Trust Levels Predict the Current Size of the Welfare State". *Kyklos* vol. 64, nr. 1, s. 1–19.

Bjørnskov, C. och Tinggaard Svendsen, G. (2013): "Does Social Trust Determine the Size of the Welfare State? Evidence Using Historical Identification". *Public Choice* vol. 157, nr. 1–2, s. 269–286.

Blume, L., Müller, J., Voigt, S. och Wolf, C. (2009): "The Economic Effects of Constitutions: Replicating – and Extending – Persson and Tabellini". *Public Choice* vol. 139, nr. 1–2, s. 197–225.

Bradbury, J. C. och Crain, W.M. (2002): "Bicameral Legislatures and Fiscal Policy". *Southern Economic Journal* vol. 68, nr. 3, s. 646–659.

Butler, J., Giuliano, P. och Guiso, L. (2009): "The Right Amount of Trust". NBER Working Paper nr. 15344, National Bureau of Economic Research, Cambridge, MA.

Crain, W.M. (2002): "Sources of Inefficiency in Representative Democracy: Evidence on Public Investments across Nations". *Economics of Governance* vol. 3, nr. 1, s. 171–181.

- Dahl, C.H. (2012):** The Uncertain Effects of Constitutions: Investigating Cross-National Patterns in Rent Seeking and Government Spending. Doktorsavhandling, Statsvetenskapliga institutionen, Köpenhamns universitet, Köpenhamn.
- Friedman, B.M. (2005):** The Moral Consequences of Economic Growth. Knopf, New York.
- Gorodnichenko, Y. och Roland, G. (2011):** "Which Dimensions of Culture Matter for Long-Run Growth?". *American Economic Review* vol. 101, nr. 3, s. 492–498.
- Gorodnichenko, Y. och Roland, G. (2013):** "Culture, Institutions and Democratization". Manuskript, University of California, Berkeley, CA.
- Guiso, L., Sapienza, P. och Zingales, L. (2004):** "The Role of Social Capital in Financial Development". *American Economic Review* 94(3), 526–556.
- Guiso, L., Sapienza, P. och Zingales, L. (2006):** "Does Culture Affect Economic Outcomes?". *Journal of Economic Perspectives* vol. 20, nr. 2, s. 23–48.
- Guiso, L., Sapienza, P. och Zingales, L. (2008):** "Trusting the Stock Market". *Journal of Finance* vol. 63, nr. 6, s. 2557–2600.
- Guiso, L., Sapienza, P. och Zingales, L. (2009):** "Cultural Biases in Economic Exchange?". *Quarterly Journal of Economics* vol. 124, nr. 3, s. 1095–1131.
- Guiso, L., Sapienza, P. och Zingales, L. (2013):** "Long-Term Persistence". Manuskript, Northwestern University, Evanston och Chicago, IL.
- Henrich, J., Boyd, R., Bowles, S., Camerer, C., Fehr, E., Gintis, H. och McElreath, R. (2001):** "In Search of Homo Economicus: Behavioral Experiments in 15 Small-Scale Societies". *American Economic Review* vol. 91, nr. 2, s. 73–78.
- Hirschman, A.O. (1982):** "Rival Interpretations of Market Society: Civilizing, Destructive, or Feeble?". *Journal of Economic Literature* vol. 20, nr. 4, s. 1463–1484.
- Kumlin, S. och Rothstein, B. (2005):** "Making and Breaking Social Capital: The Impact of Welfare-State Institutions". *Comparative Political Studies* vol. 38, nr. 4, s. 339–365.
- Lindbeck, A. (1997):** "Incentives and Social Norms in Household Behavior". *American Economic Review* vol. 87, nr. 2, s. 370–377.
- Lindbeck, A, Nyberg, S. och Weibull, J. (1999):** "Social Norms and Economic Incentives in the Welfare State". *Quarterly Journal of Economics* vol. 114, nr. 1, s. 1–35.
- Lindbeck, A, Nyberg, S. och Weibull, J. (2003):** "Social Norms and Welfare State Dynamics". *Journal of the European Economic Association* vol. 1, nr. 2–3, s. 533–542.
- Ljunge, M. (2012):** "The Spirit of the Welfare State? Adaptation in the Demand for Social Insurance". *Journal of Human Capital* vol. 6, nr. 3, s. 187–223.
- Ljunge, M. (2014a):** "Inherited Trust and Economic Success of Second Generation Immigrants". Manuskript, Institutet för Näringslivsforskning, Stockholm.
- Ljunge, M. (2014b):** "Social Capital and Political Institutions: Evidence that Democracy Fosters Trust". *Economics Letters* vol. 122, nr. 1, s. 44–49.
- Mill, J.S. (2006/1848):** Principles of Political Economy. Cosimo, New York.
- North, D.C. (1990):** Institutions, Institutional Change and Economic Performance. Cambridge University Press, Cambridge.
- North, D.C. och Weingast, B.R. (1989):** "Constitutions and Commitment: The Evolution of Institutions Governing Public Choice in Seventeenth-Century Britain". *Journal of Economic History* vol. 49, nr. 4, s. 803–832.
- Persson, T. och Tabellini, G. (2003):** The Economic Effects of Constitutions. The MIT Press, Cambridge, MA.
- Pitlik, H. (2011):** "When Do Economic Crises Trigger Economic Policy Liberalization?". Manuskript, Austrian Institute of Economic Research, Wien.
- Plümper, T. och Martin, C. (2003):** "Democracy, Government Spending, and Economic Growth: A Political-Economic Explanation of the Barro-Effect". *Public Choice* vol. 117, nr. 1–2, s. 27–50.
- Putnam, R.D. (1993):** Making Democracy Work: Civic Traditions in Modern Italy. Princeton University Press, Princeton, NJ.
- Rodrik, D., Subramanian, A. och Trebbi, F. (2004):** "Institutions Rule: The Primacy of Institutions over Geography and Integration in Economic Development".

Journal of Economic Growth vol. 9, nr. 2, s. 131–165.

Voigt, S. (2011): "Positive Constitutional Economics II – A Survey of Recent Developments". *Public Choice* vol. 146, nr. 1–2, s. 205–256.

Waldenström, D. (2005): "Privat äganderätt och ekonomisk tillväxt". I Berggren, N. och Karlson, N. (red.) *Äganderättens konsekvenser och grunder*, s. 34–73. Ratio, Stockholm.